

Poszt-szerelmi ügyek

Pál Dániel Levente:

Hogy éltünk, nem hiába

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

Pál Dániel Levente eddig nagyjából afféle *jópofa* költészetet, szellemes bölcsészlírát művelt, jól poentírozott, találó és működő sorokkal, a vagányság szándékát (néha tán túlzott erőlködéssel is) felmutató szlenggeléssel, elegáns nyegleséggel. Költészetét nehéz úgy volt nem szeretni, lévén szórakoztató, *ügyes* jelenség, de igazi mélységeit ezidáig inkább csak beleképzelné lehetett, mint valóban fellelni.

És lőn, a költő egyszerűben, lényegében egyik kötetről a másikra felnőtt. No nem abban az értelemben, ahogy régi (már a maguk korában is megkérdőjelezhető hitelű) irodalmi szemlélethagyományok nyomán mindmáig sokan képzelnék, tehát hogy (egyszerűsítsünk) írásművészete egyszerűben sótlanná és komolykodóan sterillé válik. Ellenkezőleg, PDL verseinek továbbra is kulcskérdése a humor és az irónia, az ön- és mindenfajta más reflexiók aránya, adagolása, elhelyezése és versbeilleszkedése. („Anyám nem érti, amit írok, / ez nem baj, ez majdnem / így lehet jó, anyám / kérdezi, ez az irodalom, / ez, mondom, mint a fia, / mint fiú az anyának.” – *Avagy kinek van jó?*)

Még azt se mondhatnánk, hogy a költő immáron nem szellemeskedik – legfeljebb annyiban, hogy pusztán -kedésen már alig kapjuk, hiszen immáron sokkal flottabbul, természetesebben szellemes és szarkasztikus. A *Hogy éltünk, nem hiába* legjobb pontjain (s ezek teszik ki e vékonyka könyv

nagyobbik felét) egyik irányba se lógnak ki kósza lólábak, a humorizálás vagy az élet apró nüanszainak finom ábrázolása nem kompromittálja az elmondottak komolyságát. Még ha e „megkomolyodás” nem is minden esetben üdvös: mondjuk a szentimentális, helyenként a közhely és giccs határát karistoló sorok esetében (pl.: „méz volt a csókja”; „sorsra sors, / és halálra száz halál”, vagy szinte bármely sor a *Lélekfa lélek* című versből). Mindez azonban fordítva is igaz, hiszen úgy olvasunk afféle önmegszólító és (hogyan is mondtuk ezt még a gimnáziumban? ja igen,) *létszembesítő* verselést, hogy közben meglehetősen sokszor fel is nevetünk.

A PDL-líra egyik legrokonszenvesebb vonásának ékes példája a *Vörös halakat vacsoráztunk* nagyszerű hangulati és szemléleti perspektívaváltása – lényegében egyetlen sor beiktatásával. A vers egy tengeri hajóút leírásával indul („Két nap után végre kihajóztunk, megnyílt a tenger, / szóttanul álltunk a fedélzeten...”) és egy hirtelen felindulásból elkövetett, igen romantikus, rövidke monológgal illusztrált lánykérését ír le az első versszakban: „súgta neki, hívja fel, keresse meg, / vigye el innen, ahogy a bennszülött lányokat / az európai férfiak.” Így folytatódik a vers: „Ekkor hánytam le a lábam”. S félreértés ne essék, nem holmi olcsó helyzetkomikumról van itt szó, nem pusztán az „égi tünetny” lerángatása valósul meg itt, a vers ugyanis a továbbiakban is szerves(en épülő) egész marad. Hogy mi a titok? Igen egyszerű (legalábbis azt hiszem). A Pál Dániel Levente nevű költő számára a fent leírtak esetében ugyanis korántsem egymást kizáró vagy különböző minőségek keverése történik. Ebben a költészetben a szerelem, és a hagyományosan magasztosként számontartott eszmék a mindennapi életnek képezik ugyanannyira releváns részét, mint teszem azt, a fogmosás vagy a rendrakás.

Ahogy azt Szálinger Balázs fülszövege is írja, az ember „magasabbról több mindent lát”, pláne, ha (még ugyancsak a fülszöveg szóhasználatánál maradva) két lábbal egy szerelem romjain áll. PDL költészetét is mintha ez a tematika, tehát a múltó (pár helyütt már inkább *múlt*) idejű szerelem perspektívája „nyitná ki” stílusosan és tematikailag is számos irányba, miközben érdekes módon egyszersmind éppen ez a, nevezzük így, poszt-szerelmi szituáltság renndezi erős egységbe a könyv verseit. Ilyen tekintetben a második ciklus tekinthető a *Hogy éltünk, nem hiába* afféle origójának: a *Versek egy házasságról* többé-kevésbé szerelmes verseinek letargikus, resignált hangulati kiindulópontja és a bennük ábrázoltak jelentősége az az archimédeszi pont, amihez képest az utazóversek egzotikus kalandjai, a (hívjuk így) csajozós, (hívjuk így is) félmacsó versek (pl. *Elcsábítottam egy férjes asszonyt*), s a közéleti témákkal incselkedő művek relatív komolysága is értelmet, legitimitást nyer. A második ciklust nyitó *Vonaton ül, útlelél nélkül* a maga letisztult nyíltságában elemi erővel ható, nagyszerű verszárlata („Várom haza, ha hazája én vagyok, / várom, hazája én legyek”) mutatja föl

talán a legjobban sűrítve, legeltaláltabban azt az érzelmi hátteret, a szerelmes férfiét, amely felől szemlélve a (mind fizikai, mind lelki értelemben vett) veszélyek és kalandok, közvetetten még az úgynevezett *közélet* képletes és fizikai terei is lényeges kockázati tényezőkként jelenhetnek meg.

S ha már érintettük a közéletet: a harmadik ciklus címadója, a *Földrengés után* fanyar szkepszise („Hiába vártam, hogy megbukik / a köztársaság nélkülem” (...) „az állam nem bukik meg / se velem, se nélkülem”) egészen meglepő fordulatot véve alakul át a hazaféltés szép és pont a maga megkésetttségében megejtővé váló szólamává: „És eljött a reggel, borzalom, / hogy kel fel a nap, ahogy / emelem föl az arcom, / nyitom ki szememet, / és ahogy látok egyre többet, / egyre többet veszítek el / szeretett városomból, / országból, hazából – / átaludtam, hogy vége, hogy nincs tovább.” Persze ez az úgynevezett, s üdvös módon inkább lebegtetett, mintsem konkretizált közéletiség nem minden esetben tesz jó szolgálatot PDL lírájának, ahogy például az ezt követő, *A baromfiudvar istene* a maga enyhe demagóg didaxisával (a birkalelkű, manipulált, bamba nép, mint baromfik gyülekezete), példázat-jellegével inkább csak erőltetett (és picit más formákban már ezer és egyszer hallott/olvasott) egyenértelmiségi fanyalgásnak hat, mint érdemi költészetnek.

„Lehattunk volna festmény egy úriház / falán, vagy elkent úriház egy festmény / hátoldalán”, így a kötet egyik legjobb versének (*Autoekphrasis*) felütése. Ahogy a példa is mutatja, Pál nemcsak a szavakkal játszik; amit művel, egyszerre több és kevesebb is pusztá jólfésült szóbűvészkedésnél. Legjobb soraiban ugyanis magát a valóságot rázza össze és fordítja sűrűn új és új fénytörésekbe. Elég csak a szomszéd oldalra pislantanunk, a *Család, gyerek, kenyér, mosoly* felsorolása mindösszesen tizenkét nagyszerűen eltalált sorral közöl annyit, amennyit sok pályatárs esetében egy komplett versciklus sem képes jól tömörítve összefoglalni. Mindezt, a „Nem jut család, nem jut gyerek”, fájdalmas fel- vagy inkább beismerését a nyelv végtelenül gazdaságosan és (ettől korántsem függetlenül) hatásosan is képezi le: „Lehúztam a lista felét, / Mosoly, kenyér éppen elég”.

A kötet annyi jó verssel (pl.: *Olho azul, A törékeny mosdó alatt, Felesleges* vagy a kötetcímadó) ajándékozza meg olvasóját, hogy a (viszont jócskán) kevésbé sikerültek, mint a *Lélekfa lélek, a Reménytelen soráthajlás* vagy a verssé legfeljebb csak formailag összeálló *A test szabad* ellenére is élményszámba megy elolvasni.

Ha azonban egységes egészként kívánunk végignézni Pál Dániel Levente harmadik kötetén – s ezt a kötet, mint jól szerkesztett koncepció, engedi, mi több, propagálja is – elkerülhetetlenül a versek által megképződő lírai én kerül (tolakszik) figyelmünk középpontjába. E lírai én pedig leginkább, mint amolyan részben önsorsrontó, részben a sors által már amúgy is bőségesen megrontott *túlélő* jelenik meg. Egyszerre szerencsétlen flótás és mégis-

túlélő, elhagyott szerelmes, vagány nőcsábász és született életművész („Bort keverték kis cumidba” – *Harminc*), de ugyannyira összetört szívű, (ál)naiv áldozat is („Félrekúrsz és félrekúrnak” – idézet ugyanonnan). Ellenállhatatlansága elsősorban a kimondás, a (versben)beszélés nagyívű gesztusából ered: versírási tevékenysége, bár színleg terápia, sosem reflektálatlanul az.

S mivel e félfiktív, de az alanyiság beszédhelyzetét minden esetben könnyedén, hitelesen megteremtő fickónak igen jó svádája van, izgalmas dolgokról tesz érdekes megállapításokat a nyelvvel igencsak ügyesen bánva, könnyedén fogadjuk el a felkínált szereposztást, nem bánjuk a kicsit monoton énközpontúságot: hagyjuk mesélni és odafigyelünk.

(Fiatal Írók Szövetsége, Budapest, 2013)

